



Guia d'autoavaluació per a la incorporació de la perspectiva de gènere a la investigació

–Adaptació de M. Dolores Ariño, Concepción Tomás, Mercedes Eguiluz, M. Luisa Samitier, Teresa Oliveros , Teresa Yago, Gema Palacios i Rosa Magallón (2011)–

Atendre a la dimensió de gènere en la recerca implica que el gènere es considera una variable analítica i explicativa clau. Si els temes de gènere rellevants es perden o s'aborden malament, els resultats de la recerca seran parcials i potencialment esbiaixats. El gènere pot ser, doncs, un factor important en l'excel·lència investigadora. Per aquest motiu, és important treballar amb dades desagregades per sexe, i tenir en compte la variable gènere, tant a la recerca qualitativa com quantitativa. (Toolkit Gender in EU-funded research, 2011).

La perspectiva de gènere és un enfocament teòric procedent de les teories feministes, l'eix principal de les quals és l'anàlisi de les desigualtats de gènere. Algunes de les seves categories centrals són: socialització i rols de gènere, divisió sexual del treball, relacions de poder o sistema de dominació-subordinació entre sexes. Els determinants de gènere, com l'ètnia, l'estatus socioeconòmic, l'orientació sexual i altres factors, situen a dones i homes de forma diferent en el context social i en les relacions que s'estableixen entre ells (Ariño et. al., 2011), per això és important realitzar investigació integrant aquesta perspectiva.

A continuació, es presenta una sèrie de preguntes amb l'objectiu de proporcionar una eina útil per identificar si un projecte inclou la perspectiva de gènere, fet que millorarà la qualitat de la investigació.

Aquesta guia és una adaptació del protocol elaborat en l'article *¿Se puede evaluar la perspectiva de género en los proyectos de investigación?* (Ariño et. al. 2011), que fa referència a la introducció de la perspectiva de gènere en l'àmbit sanitari.

A la INTRODUCCIÓ

- 1- *S'han inclòs referències amb perspectiva de gènere existents sobre el tema investigat?* S'hauria de fer referència al coneixement científic existent amb perspectiva de gènere, o a la seva manca.
- 2- *A la redacció del marc teòric i definició del problema s'han tingut en compte les diferències entre dones i homes sobre el tema d'estudi?*
- 3- *Té en compte la categoria de gènere com un determinant sobre l'objecte d'estudi?*
En el marc teòric i la definició del problema caldrà tenir en compte si hi ha



coneixement científic sobre la manera en què la categoria «gènere» influeix en el problema objecte de recerca.

- 4- *S'inclou el terme «gènere» en les paraules clau? Ex. Feminisim; gender; sex roles, etc.*

A la FORMULACIÓ D'OBJECTIUS, PREGUNTES DE RECERCA I HIPÒTESI s'inclouen:

- 5- *Se cerca, a través dels hipòtesis/objectius formulats, l'associació entre el tema investigat i algun dels determinants de gènere?* Per determinants o condicionants de gènere entenem aquelles característiques depenents del rol social, actituds, creences, divisió sexual del treball, identitat sexual, rol familiar, cicle vital, etc., assignades a homes i dones pels models culturals de gènere.
- 6- *Hi ha biaixos¹ o estereotips² de gènere en la formulació de les hipòtesis/dels objectius?*

A la METODOLOGIA:

- 7- *S'ha estratificat la mostra per sexe?*
També és important reconèixer la diversitat i complexitat social i cultural, incloent-hi altres categories rellevants com l'edat, l'ètnia, orientació sexual, etc. que s'articulen entre si (interseccionalitat), i plantejar temes objectius d'investigació i hipòtesi que considerin aquesta complexitat (Ferrer, 2017).
- 8- *S'identifiquen possibles biaixos de gènere en els criteris d'inclusió o exclusió en la mostra?*
- 9- *Les variables utilitzades fan possible posar en relleu la relació existent entre el tema d'investigat i algun/s factor/s de gènere: característiques depenents del rol social, actituds, creences, divisió sexual del treball (treball productiu/reproductiu), identitat sexual, rol familiar, cicle vital?*

¹ Biaix de gènere es defineix com el «plantejament erroni d'igualtat o de diferències entre homes i dones, quant a la seva naturalesa, als seus comportaments o als seus raonaments; que pot generar una conducta desigual, sent aquesta conducta discriminatòria per a un sexe respecte a l'altre» (Ariño et. al. 2011).

² Estereotip de gènere es defineix com aquelles «idees i creences comunament acceptades en societat sobre com han de ser i comportar-se homes i dones. Els estereotips determinen allò que és correcte i incorrecte en uns i unes altres» (Ariño et. al. 2011).



A la FINALITAT:

- 10- *Contribueix a posar de manifest diferències o desigualtats entre homes i dones en el tema investigat?* Un projecte amb perspectiva de gènere detectarà aquells determinants de gènere que col·loquen a les dones i als homes en una posició de vulnerabilitat i discriminació.
- 11- *Contribueix a incrementar el coneixement sobre l'objecte de la recerca sobre les dones o els homes i la diversitat en la seva expressió?* Quan la recerca es realitza en grups de dones o en grups d'homes és imprescindible identificar com afecten els determinants de gènere als qui s'han vist exposats al llarg de la vida, i analitzar la diversitat de la seva expressió, que pot estar relacionada amb els diferents models de gènere existents.
- 12- *Contribueix a assenyalar canvis en l'estructura de gènere que poden repercutir en igualtat o equitat, entre homes i dones?* En cas de reconèixer o identificar discriminació, aquesta hauria de fer-se evident i plantejar les modificacions perquè no es perpetuï en el temps.

Per acabar s'inclouen tres qüestions a aplicar a tot el projecte d'investigació:

- 13- *Utilitza un llenguatge sexista?* Utilitzar un llenguatge sexista al llarg de l'elaboració del projecte és expressió que les dones són subjecte de discriminació.
- 14- *Es presenten les dades desagregades per sexe?* Fa referència a la recollida i el desglossament de dades i d'informació estadística que fan possible una anàlisi comparativa entre els sexes. Aquesta qüestió és especialment rellevant si les conclusions que es volen obtenir són extrapolables per a tota la població. Un biaix tradicional en aquest sentit té a veure amb la selecció de la mostra, on tradicionalment s'ha utilitzat els homes amb major freqüència, com a subjectes d'estudi, que no les dones, tant en la investigació amb humans, com amb animals (Ferrer, 2017).
- 15- *Utilitza «gènere» com a sinònim de «sexe»?* Considerar «sexe» com a sinònim de «gènere» en els projectes de recerca condueix a conclusions no científiques. El sexe és una variable i el gènere és una categoria d'anàlisi, pel qual es requereix considerar els condicionants de gènere pertinents al tema investigat. Sexe i gènere no són intercanviables en el procés de recerca; les dades hauran d'estar desagregats per sexe, i l'anàlisi de gènere es basarà en la interrelació del tema investigat amb els determinants de gènere inclosos en l'estudi.

Esperanza Bosch Fiol

Subdirectora de l'IRIE i directora de l'Oficina per a la Igualtat d'Oportunitats entre Dones i Homes de la UIB



Irie

Institut de Recerca
i Innovació Educativa

UIB · GOIB

Bibliografia

M. Dolores Ariño, Concepción Tomás, Mercedes Eguiluz, M. Luisa Samitier, Teresa Oliveros , Teresa Yago, Gema Palacios i Rosa Magallón (2011). ¿Se puede evaluar la perspectiva de género en los proyectos de investigación?. Gac Sanit, 25(2): 146-150.

Victoria A. Ferrer (2017). Feminismo y psicología social. Madrid: Editorial Grupo 5.

Toolkit Gender in EU-funded research. Disponible a;

https://www.ki.si/fileadmin/user_upload/KINA24840ENC_002.pdf